

Список використаних джерел:

1. Бабюк Т. Й. Наступність у вихованні здорового способу життя старших дошкільників та молодших школярів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Бабюк Тетяна Йосипівна; Ін-т пробл. виховання НАПН України. – К., 2013. – 19 с.
2. Вовк Л. В. Формування культури здорового способу життя у студентів спеціальної медичної групи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Вовк Лариса Вікторівна; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ, 2013. – 20 с.
3. Земська Н. О. Особистісна компетентність студентів до здорового способу життя та її корекція засобами фізичної культури: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / Земська Надія Остапівна; ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника». – Івано-Франківськ, 2012. – 20 с.
4. Івчатова Т. В. Здоровий спосіб життя та рухова активність студентів: / Т. Івчатова, І. Карпова, М. Дудко. – К.: КНЕУ, 2013. – 109 с.
5. Іщенко М. В. Здоров'я людини: фізична культура та здоровий спосіб життя / М. В. Іщенко. – О.: Букаєв Вадим Вікторович [вид.], 2013. – 132 с.
6. Культура здоров'я особистості: курс лекцій / [Олендер І. О. та ін.]. – Т.: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 194 с.
7. Марценюк М. О. Психологічні особливості розвитку ціннісного ставлення до здорового способу життя: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / Марценюк Марина Олексіївна; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ, 2014. – 24 с.
8. Ротфорт Д. В. Формування культури здоров'я молодших школярів у взаємодії сім'ї та школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Ротфорт Діана Вікторівна; Ін-т проблем виховання НАПН України. – Київ, 2014. – 20 с.
9. Солдатенко В. А. Здоровий спосіб життя – основа довголіття / В. А. Солдатенко, В. П. Лютов. – Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2012. – 52 с.

Палумбо Де Віво І.М.*викладач,**Інститут мистецтв**Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника***ДУХОВНА КУЛЬТУРА ГУЦУЛЬЩИНИ В ЖИВОПИСІ**

Загалом, відтворення духовного світу гуцулів в живописі можна розмежувати на шість основних видів, враховуючи попередні етнографічні дослідження [1, с. 14]: календарна обрядовість; родинні звичаї і традиції; міфологічне світосприйняття; вірування у повсякденному житті; мистецтво та фольклор гуцулів (має дві складові: декоративно-прикладне мистецтво та гуцульський фольклор); характерність етнотипів та різновидності психоемоційного стану гуцулів.

Календарна обрядовість – святкування Різдва і Великодня на Гуцульщині, що були досліджені у працях В. Шухевича, В. Гнатюка та ін. За останнє століття значна увага приділена вивченню зимових та весняних календарних свят гуцулів (Різдва, Меланки, гуцульська Розколяда, Великодня, Юрія, проводи на полонину, пора сінокосу). Гуцульські землі вважаються малородючими, здавна у гуцулів найбільш розвинутим є тваринництво (в основному скотарство і вівчарство). Тому великим святом для гуцулів вважаються проводи худоби на полонину, які починаються з середини травня і

продовжуються до вересня. Гуцульські проводи на полонину відбуваються майже у всіх гуцульських містах (зокрема у районних центрах Гуцульщини).

Родинні звичаї і традиції, що включають в себе систему родинних свят, обрядів та ритуалів гуцулів (тема материнства – родильні; весільні та поховально-поминальні). Варто зауважити, що як для календарної так і для родинної обрядовостей гуцулів характерне тісне переплетення християнських та давніх язичницьких традицій.

Міфологічне світосприйняття – одне з найменш досліджених питань серед сучасних гуманітарних наук, однак в період кінця XIX – першої половини XX ст. та періоду відновлення незалежності України це питання розглядалося у працях українських та зарубіжних дослідників.

Вірування у повсякденному житті описані в етнографічних дослідженнях кінця XIX – початку XXI ст. про гуцульські звичаї під час роботи та відпочинку, при лікуванні, віщуванні погоди та інших життєвих ситуаціях.

Не менш цікавими були етнографічні дослідження про звичаї під час будівництва житла, прогнозування погоди, догляду за худобою та інші аспекти зазначеної проблеми. Можна стверджувати, що духовна культура гуцулів відображена у їх міфологічному світосприйнятті, календарній та родинній обрядовості.

П'ятий вид – мистецтво та фольклор гуцулів має дві складові: декоративно-прикладне мистецтво та гуцульський фольклор.

Шостий вид – характерність етнотипів та різновидності психоемоційного стану гуцулів (їх помисли, мрії, сподівання, радість, журба, спогади та ін.), відтворенню яких митці образотворення присвятили чималу кількість своїх творів.

Дослідження декоративно-прикладного мистецтва і гуцульського фольклору проводилось протягом усього кінця XIX – початку XXI ст. За цей період було зібрано значний історичний, етнографічний, мистецтвознавчий та образотворчий матеріал [1, с. 14 – 19]. Тому, на прикладі Гуцульщини можна спостерігати процес відтворення у живописі духовного світу горян, в надрах своєрідної, багатой народної культури, яка є характерною для цього етнографічного регіону. За основу, зокрема, візьмемо шість її видів, перелічених нами вище:

1. Календарна обрядовість (свята, релігійні обряди). Здавна і навіть до теперішнього часу, гуцули змогли зберегти самотутню культуру в найдавніших своїх традиційних обрядах та звичаях, серед яких найпоширенішими є святкування релігійних календарних свят, таких як Різдво, Старий Новий рік (Василя), Водохреща, Святого Миколая, Покрови Пресвятої Богородиці.

Релігійна тема з етнічними мотивами була відображена у багатьох полотнах: Ю. Панькевич «Богородиця» (1891), намісна ікона іконостасу храму св. пророка Іллі с. Боршів Перемишлянського району (Богородиця в гуцульському вбранні), «Сільська мадонна» (1895); І. Труш «Трембітарі» (1905), «Весна на Гуцульщині» (1920-ті), «Гуцулки біля церкви»; Г. Смольський «Хліб наш насущний» (1970); Р. Сельський «Гуцульські музики» (1960-ті); Я. Пестрак «Гуцулка зі свічкою» (1990-ті), «З Різдвом Христовим», та багато ін.

Митці Прикарпаття – М. Варення-старший «До церкви» (1993), «Пасхальний дзвін» (1994), «На Великдень» (1996); Е. Бучинська-Варення «Натюрморт «Український колач»» (1996)

2. Родинні звичаї і традиції (тема материнства – родильні; весільні та поховально-поминальні). Материнство оспівали у своїх творах Я. Пстрак «Галицька мадонна», «Мати»; Ф. Манайло «Мати з дитиною» (1941); В. Манастирський «Щаслива мати» (1974) та ін.

На Прикарпатті – М. Варення-старший «Щасливе материнство» (1972); М. Варення-молодший – триптих «Літо» (1979).

Весільні. За давньою традицією гуцульське весілля завжди було дуже яскравим і барвистим. Весілля супроводжувалося багатством обрядових та народних пісень, ритуалів і дійств. Здавна і до тепер збереглася традиція співіснування весільного обряду з релігійним (вінчання в церкві).

Високохудожні полотна створені з даної тематики Ф. Манайло «Гуцульське весілля» (1942), «Гуцульська наречена» (1966), «Весілля» (1974); В. Манастирським «Верховинка» (1960), «Марічка» (1973) та ін.

Прикарпатськими художниками П. Сахро «З весілля» (1969); М. Варення-старшим «Наречена» (1971 р.), «Наречений» (1971 р.), «Святкова Верховина» (1972), «Весілля в Кривопіллі» (1982 р.), «Весілля взимку» (1992 р.), «На весіллі» (1994), «Через новий поріг» (1996); І. Лободою «Перед весіллям» (1992); М. Варення-молодшим «Весільні турботи»; І. Токаруком «Весільний танець» (2000).

Поховально-поминальні ритуали спрямовувалися як на забезпечення незворотного переходу душі небіжчика у світ предків, так і на охорону живих від шкідливого впливу духу померлого. Ці обряди склалися з похорону та поминок. Ф. Манайло «Скорбота» (1940), «Похорон» (1942).

3. Міфологічне світосприйняття. Співіснування двох світів – реального і потойбічного, які взаємодіють і взаємодоповнюють один одного настільки, що зливаються у єдиний світ, в якому живе гуцул. «Життя гуцулів, у якому межа між реальним та фантастичним світом відсутня, вона не усвідомлюється: міф, міфічні істоти є тою «справжньою» реальністю, що оточує гуцула» [2]. Я. Пстрак «Русалка» у своїх творах багато уваги приділяв релігійній обрядовості західних українців, зокрема відтворив надзвичайно цікаві різдвяні та великодні цикли; Ф. Манайло «Іван Сміливий. Народна казка» (1941), «Сильний Іванко» (1943), «Балада про тополлю» (1965); М. Варення-старший «Легенда. Говерла і Прут» (1996).

4. Вірування у повсякденному житті. Яскраво представлено звичаї дівчат-горянок під час праці, немовби об'єднаних у вихорі танцю. на полотні Ф. Манайло «Весела робота» (1968). Не менш цікавими були етнографічні дослідження про звичаї під час будівництва житла, прогнозування погоди, догляду за худобою та інші аспекти зазначеної проблеми. Давній звичай встановлення деревця на даху будинку, під час його завершення, відтворено в картині М. Варення-молодшого «Будуємось» (1982).

5. Мистецтво та фольклор гуцулів. Декоративно-прикладне мистецтво, як невід'ємна частина духовного світу гуцулів, завжди існувало у часовому просторі цих людей, адже на кожному історичному етапі воно незмінно було частиною життя народу. Часто західноукраїнські митці в тематичних картинах зображають народних майстрів Гуцульщини як творців унікального мистецтва горян: В. Манастирський «Майстер народної творчості» (1974). Серед прикарпатських митців – П. Сахро «Народні майстри Ю. та С. Корпанюки» (1975); М. Варення-старший «Герасимович А.Ю. – майстер гуцульської вишивки» (1956),

«Гуцульщина – край мистецтва» (1977), «Портрет майстра гуцульської різьби по дереву В. Гуза» (1980); І. Лобода «Гуцульські килимарки» (1960).

Гуцульський фольклор. Ранню усну форму музичної творчості нашого народу пов'язують з язичницьким світоглядом. Зокрема, Л. Корній з цього приводу наголошує: «...давні язичницькі уявлення не тільки відобразилися в українському обрядовому фольклорі, але й справили вплив на світогляд українців, на поетику українського фольклору в цілому» [3, с. 26].

У Галичині й Карпатах веснянки називають гагілками, та їх співають тільки на Великому тижні. Саме такі молодіжні весняні ігри і танці у життєрадісній і грайливій формі представив І. Труш у своєму творі «Гагілки» (1903); Ф. Манайло зобразив «Коляди», «Колядки (Коляда)» (1970); В. Манастирський «Гурток гуцульських народних музик» (1951); С. Гординський «Гуцули».

6. Характерність етнотипів та різновидності психоемоційного стану гуцулів (їх помисли, мрії, сподівання, радість, журба, спогади та ін.)

Характерні особливості етнотипів горян, їх індивідуальність, наділену яскравими специфічними рисами, пов'язану із внутрішньо-духовним життям відтворили у своїх образах Ф. Манайло «Старий бідняк» (1932); Я. Пстрак «Бездомні», «Відпочинок», «Над струмком». Та художники Прикарпаття – М. Варення-старший «Юрко Петрошук» (1958), «Кіцняк В. А.» (1966), «Портрет Костюка» (1979); І. Лобода «Весна» (1967) тощо.

Різновидності психоемоційного стану гуцулів розкрили у своїх творах Я. Пстрак «Бездомні», «І ти кернице, свідку любови!...», «Лірник», «В сутінки»; Ф. Манайло «Скорбота» (1940), «Дід з онуком», «Народна готика» (1940); На Прикарпатті – М. Варення-молодший «Будуємось» (1982), «Вечірня мелодія» (1994), «Дума про Карпати».

Список використаних джерел:

1. Дмитрук І. Гуцульщина в етнографічних дослідженнях кінця XIX – початку XXI ст. Спеціальність 07.00.05 – етнологія. Автореферат. Івано-Франківськ – 2009, 24 с.
2. Канд. філолог. наук, Бикова Т. В. МІФОЛОГІЧНА КАРТИНА СВІТУ... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: intkonf.org/kand-filolog-nauk-bikova-tv-mifologichna-karti...
3. Корній Л. Історія української музики. – К.; Х.; Нью-Йорк, 1996. – Т. 1.

Попенюк В.М.

викладач,

Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва

Львівської національної академії мистецтва;

аспірант,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

КИВОТИ ГУЦУЛЬЩИНИ ПІ ПЛООВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ ЯК САКРАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР ВІВТАРЯ: ПРОБЛЕМА АНСАМБЛЕВОСТІ

У другій половині ХІХ – початку ХХ століття під впливом поширених у мистецтві загальноєвропейських архітектурних неостилів формується нове